

ועידת פת"ח השמינית – ניסיון אבו מאזן להטביע חותם אחרון

יוחנן צורף | גיליון 2156 | 16 ביוני 2026

ועידת פת"ח השמינית התכנסה בחודש שעבר לאחר מאבקים פנימיים, ביקורות על הנהגת הארגון ופרישת פעילים בכירים, שהעמידו בספק את היכולת לקיימה. אך תוצאותיה מלמדות שיו"ר הרשות הפלסטינית, אבו מאזן, הצליח בעזרת אנשיו ומנגנוניו לקיים ועידה עם מספר משתתפים גדול מבעבר, לערוך בחירות ולשלב שמות חדשים וצעירים במוסדותיו המרכזיים של הארגון. ריבוי המתמודדים למוסדות אלה הוכיח שניתן עדיין לגייס תומכים לשורות פת"ח, חרף חולשתו, והעובדה שאבו מאזן ואנשיו מאיישים את רוב המושבים בוועד המרכזי מלמדת שדרכו המדינית תישאר בתוקף גם לאחר הוועידה. אולם, הציפיות הרבות להתחדשות רעיונית, לאחדות פנימית ולבחינה מחדש של המדיניות ביחס לסכסוך עם ישראל, שגברו לאחר המלחמה ברצועת עזה, לא נענו בוועידה. סוגיית האחדות שלא קודמה עומדת במרכז השיח אחרי הוועידה, לצד היעדרו של מחנה דח'לאן והציפייה מחמאס להתכנס תחת מטריית אש"ף. לאור זאת, על ישראל לעשות את ההבחנה המתבקשת בין שני ארגונים אלה.

הוועידה השמינית של ארגון פת"ח התכנסה ב-14-16 במאי בצל רף ציפיות גבוה, שנוצר עקב התבטאויות של פובליציסטים ופעילי פת"ח וויתורים שקיזו, בעקבות המלחמה בה פתח חמאס ב-7 באוקטובר 2023, לבשורה חדשה, לחשבון נפש פנים-ארגוני, להתחדשות ולאחדות כלל-פלסטינית. חרף ביקורתם על פת"ח ואף מיאוסם ממנו, בלטה התייחסותם של קולות אלה לארגון כפלטפורמה הלאומית המתאימה להוביל את מימוש הציפיות הללו. התבטאויותיהם בהקשר זה כללו מספר ציפיות: הצורך בגיבוש תוכנית מדינית חדשה שונה מזו שאימץ אש"ף בשלושים השנים האחרונות, שתבוא אחרי הערכה מחדש של תהליך אוסלו ושל תפקיד הרשות הפלסטינית ומנגנוני הבטחון שלה; החייאת אש"ף כארגון שחרור המאחד תחתיו את כל הפלגים הפלסטינים; ויצירת הבחנה ברורה בין אש"ף לבין הרשות הפלסטינית ובין פת"ח לבין שניהם. על פי התבטאויות אלה, פת"ח נתפס כארגון שצריך לשוב ולהוביל את המאמץ לשחרור לאומי ולגלגל לאחור את מה שתואר בשיח הציבורי הפלסטיני כתהליך הפיכתו למפלגה.

אולם, הוועידה לא סיפקה את פריצת הדרך לה קיוו, ותקוות אלה נכזבו. במקום לעסוק בסוגיות העומק, התמקדה הוועידה בשניוויים פרסונליים ובאיוש שני המוסדות המרכזיים של הארגון – הוועד המרכזי והמועצה המהפכנית – בדמויות חדשות הקרובות לאבו מאזן או לדרך אותה הוא מוביל מאז בחירתו לנשיאות.

הוועידה נערכה בארבעה מוקדים: רמאללה, עזה, ביירות וקהיר, אליה נפלטו פלסטינים רבים מרצועת עזה בעקבות המלחמה. בעיני אבו מאזן ומקורביו, נתפסה הוועידה כחלק מתהליך רפורמות ממושך בכל המוסדות הפלסטיניים, עליו הוחלט בניסיון לספק את רצון נותנות החסות האירופאיות. קדמו למהלך זה בחירות מוניציפליות, קביעת מועדי בחירות למועצה המחוקקת ולמועצה הלאומית הפלסטינית וכן קביעת מכאניזם להחלפת אבו מאזן במקרה נבצרות. הוועידה עוררה התעניינות רבה חרף ביקורתם ופרישתם של פעילים מרכזיים בארגון, וביניהם נאצר אלקדוה, מוחמד ע'נים ועוני משני. בנוסף, מספר המשתתפים בעלי זכות הבחירה עלה על 2500 – גבוה ביחס לוועידות קודמות ולמספר משתתפי

הוועידה הקודמת ב-2016, שעמד על כ-1500. אמנם, מדובר במצטרפים או מתפקדים שגויסו כדי לתמוך באבו מאזן ובמדיניותו, אך אין להתעלם מהרוח החגיגית והתחרותית שהוסיפו לוועידה. בנוסף, העובדה שהיא התקיימה בתקופת מלחמה, בה הגיעה הבעיה הפלסטינית לשפל היסטורי, יכולה ללמד על שימור מעמד פת"ח כארגון לאומי פלסטיני אותנטי שחף חולשותיו, רבים עדיין חוששים מהיעלמותו.

תוצאות ההצבעה למוסדות הארגון מלמדות על שימור ואף חיזוק המערכת שסביב אבו מאזן, כולל הגווארדיה המקיפה אותו ונתפסת כממשיכת דרכו, חרף ההאשמות הרבות בשחיתות. אבו מאזן עצמו נבחר פעם נוספת פה אחד, ללא מתחרים, ליו"ר פת"ח, ולמעלה ממחצית חברי הוועד המרכזי נמנים עתה על מקורביו. חלקם דמויות חדשות יחסית, המרעננות אך לא מערערות את יחסי הכוח הקיימים. עם זאת, היעדרו של פלג מוחמד דח'לאן מן הוועידה ממשיך להעיב על שלמות פת"ח. זהו פלג מרכזי שרבים רואים את היעדרו כהיעדרות נציגות רצועת עזה מארגון פת"ח. דח'לאן ואנשיו דחו את תנאי אבו מאזן לחזרתם לחיק הארגון כי ראו בהם ניסיון להשפילם. עובדה זו גם עשויה להסביר, ולו חלקית, את תחושת הקיפוח שיש ברצועת עזה מתוצאות הבחירות.

הליך הבחירה לווה בחשדות ובטענות רבות לזיוף, מניעת שקיפות ובעיקר ניסיונות מאורגנים להביא לבחירת מקורבים לאבו מאזן ואנשיו, באמצעות רשימות שהוכנו מראש. בהקשר זה בלט מקרה פארס כאדורה, אחת הדמויות הבולטות בפת"ח, שטען כי לא צורף לוועד המרכזי של פת"ח למרות שקיבל יותר קולות ממוחמד שתייה שצורף, על פי הטענות, במקומו. כאדורה קבל קשות על אופן התנהלות ההצבעה וספירת הקולות. גם אי בחירתו של חוסם זומלוט, שליח אש"ף בלונדון, שהתמודד על מקום בוועד המרכזי, עוררה שאלות רבות. בשל כך, הודיעו נפגעים אחרים על עזיבתם את פת"ח.

בין הנבחרים, בלטו כמה קבוצות מרכזיות. הראשונה היא קבוצת מקורבי אבו מאזן ואנשי הממסד הביטחוני-מנהלי. מאג'ד פרג', ראש המודיעין הכללי, ובנו איש העסקים יאסר נבחרו לוועד המרכזי. זאת, לצד חסין א'שיח', שחש שמעמדו נפגע ערב הוועידה, אך פוצה ונבחר לסגנו של אבו מאזן כיו"ר פת"ח. שמרו על מקומם גם מחמוד אלעלול, שנחלש מעמדו, אחמד חלס מעזה ואחרים הנמנים על המעגל הקרוב להנהגה הנוכחית. במקביל, בחירתו של יאסר עבאס, בנו של אבו מאזן, ממשיכה לעורר ביקורת גם אחרי הוועידה, בשל החשש מנפוטיזם ומהעברת שלטון בירושה בתוך הממסד הפלסטיני.

קבוצה שנייה היא קבוצת "סמלי המאבק" – אסירים לשעבר ודמויות המזוהות עם האינתיפאדה והמאבק המזוין, בהם זכריא זביידי מג'נין ותיסיר ברדיני מעזה, ששחררו באחת מעסקאות האסירים האחרונות. בחירתם נתפסת כניסיון לפצות את ציבור האסירים על הפגיעה במעמדם ובתמיכה הכספית שהרשות העניקה להם, אשר צומצמה בעקבות לחצים וסנקציות מצד ישראל. עם זאת, מבקרים דוגמת נאצר אלקדוה טוענים שאסירים לשעבר אינם מתאימים לחברות בוועד המרכזי של הארגון, וכי שילובם עלול לספק לישראל עילה להציג אותו כגוף הכולל "טרוריסטים", מה שעשוי להגביל את פעילותם.

קבוצה שלישית שבלטה במיוחד בוועידה הנוכחית הייתה קבוצת הנשים. מספר הנשים שהגיעו לעמדות מפתח במוסדות הארגון ונבחרו למקומות הראשונים גבוה ביחס לעבר. בין הבולטות: דלאל סלאמה משכם, לשעבר חברת הוועד המרכזי; לילי ע'נים, מושלת רמאללה ומקורבת לאבו מאזן; וכן חברות המועצה המהפכנית פדוא ברע'ות', אשתו של מרואן ברע'ות', האסיר הפופולרי שנבחר במקום הראשון לוועד המרכזי; ד"ר דלאל עריקאת, בתו של צאאב עריקאת, שניהל בעבר את המשא ומתן מול ישראל; וחנאן אלוזיר, בתו של אבו ג'האד, ממיסדי פת"ח. שלושתן הגיעו לששת המקומות הראשונים מתוך 80 חברי המועצה. לצד כישוריהן האישיים, קשה להתעלם גם ממשקל הייחוס המשפחתי והסמלי שסייע לחלקן להיבחר.

הבחירות והשינוי הפרסונלי בהרכב הוועד המרכזי והמועצה המהפכנית של פת"ח היו למעשה ליבת העיסוק של הוועידה. הציפיות הגדולות שקדמו לה – בחינה מחדש של הדבקות בהסכמי אוסלו, התוויית מדיניות חדשה מול ישראל, שיפור מעמד אש"ף, שיש הרואים בהחלשתו התמסדות ונטישה של רוח המאבק, והסדרת ההיררכיה בין המוסדות השונים – כל אלה זזו למעשה לשוליים. אבו מאזן נתן להם ביטוי בנאום הפתיחה שנשא אך לא גילה שינוי ביחס לעמדות שהביע בעבר בסוגיות אלה. הוא ייחד את דבריו לקהילה הבינלאומית על רקע המלחמה האחרונה והשינוי התודעתי שיצרה אצל רבים ביחס לפתרון הסכסוך ולאי היכולת להתעלם מהמוסדות הלאומיים הפלסטינים. הוא הירבה לדבר במונחים של "החלטות הלגיטימיות הבינלאומיות", "נשק אחד", "שלטון אחד", "שתי מדינות", "בחירות" ועוד ביטויים שאינם נאמרים בדרך כלל על ידי מנהיג תנועת שחרור שזה עתה יצא ממלחמה או ממשבר לאומי כבד. זאת, בהשוואה לוועידות העבר בהן הרוח הייתה מהפכנית יותר, והתייחסה לשלילת ההתנגדות המזויינת כהוראת שעה ולא כשינוי עקרוני בתפיסת הארגון. אבו מאזן

הזכיר גם את הצורך בשיקום רצועת עזה והסיוע לעם הפלסטיני בעקבות המלחמה האחרונה, כמות ההרוגים והפצועים הגבוהה והסבל הרב שעודנו נמשך. השאלה מי ישלוט ברצועת עזה הייתה מרכזית בדבריו. הוא קבע שלא יהיה עתיד לשום פתרון ללא אש"ף, הנציג הרשמי והבלעדי של העם הפלסטיני. את ה-7 באוקטובר הגדיר כפעולה "מפוארת"/"רצינית" (مجيده) אבל היא צריכה, כך טען, להיבחן על פי תוצאותיה. הפלסטינים, אמר, "נטבחו, גורשו, עריהם נחרבו בשל הפעולה הזו ונותרו חסרי כל". הוא נזהר מלגנות את חמאס בפורום זה, למרות שמאז המלחמה גינה אותו לא אחת על ה"אסון" שחולל. זאת, ככל הנראה בשל חילוקי הדעות בפת"ח והאחדה הציבורית שעודנה קיימת במרחב הפלסטיני לפעולת חמאס. איזון שברירי זה שניסה אבו מאזן ליצור בנאומו משקף את הקושי הרעיוני הגדול ואת המאבקים שליוו את הארגון לפני הוועידה.

דומה שמבחינת אבו מאזן, ואף מבחינת דמויות מרכזיות בוועד המרכזי שאינן נמנות על מקורביו, העניין ברור. הדרך של אוסלו עודנה מועדפת, חרף אובדן האמון בה מצד רבים בציבור. בלשונו הצינית-הומוריסטית של אבו מאזן בעת הנאום – "את הסכם אוסלו הבוגדני אנחנו רוצים". זאת, מתוך הבנה כי הסכם אוסלו לא היה מהלך סתמי אלא צעד שהעניק הכרה גלובלית למוסדות הפלסטינים והטביע את העניין הפלסטיני עמוק בתודעה הבינלאומית. ג'יבריל רג'וב, מזכיר הוועד המרכזי שלו חלוקי דעות עם אבו מאזן, אמר דברים מרחיקי לכת יותר בסכמו את הוועידה, בה הוא ראה הישג גדול. לדבריו, דרך אוסלו צריכה להימשך, משום שכל מה שקרה מאז מוכיח ש"פלסטיין" התקבעה כמדינה עמוק בתודעה הבינלאומית ורבים מדברים על הצורך בהקמתה. לטענתו, אש"ף הוא הנציג הבלעדי של העם הפלסטיני ועל חמאס להיכנס תחת מטרייתו ולהצהיר על קבלת העקרונות שאש"ף קבע בכל מפגשיו עמו. על פי רג'וב, חמאס נדרש לחשבון נפש שבסופו יבהיר מה הלקחים שהפיק מהמלחמה האחרונה, כי לא ייתכן שהיא לא הטביעה חותם על תוכניותו המדיניות. המסר העולה מהתבטאויות אבו מאזן ורג'וב הוא שראשי פת"ח רואים את ה-7 באוקטובר ככישלון דרכו של חמאס וכהזדמנות העשויה לאחד את השורות תחת המטריה הישנה של אש"ף.

אחרי הוועידה ואחרי מלחמה כה קשה, השאלה המרכזית היא האם פת"ח יכול לשכנע את הציבור הפלסטיני שדרכו עודנה הדרך הנכונה, או האם וועידה זו הייתה "סוג של הלוויה" (של פת"ח), כפי שקבעה למיס אנדוני, פובליציסטית פלסטינית היושבת בירדן. העובדה שפנים חדשות וצעירות נבחרו למוסדות הארגון מלמדת אמנם על התפתחות חיובית אך איננה מצביעה על תמיכה ציבורית בארגון ובכיוון בו החליט להמשיך לצעוד. להיפך, רבים ממאוכזבי הבחירות בוועידה זועמים וחלקם אף הכריזו על נטישת הארגון.

עם זאת, נראה שאבו מאזן וראשי התנועה לא מושפעים במיוחד מקולות אלה. הם רצו לשמר את הקיים יותר מאשר להעלות סוגיות שנויות במחלוקת לדין ולהצבעה בתקופה רגישה מבחינתם. למעשה, הכל נדחה ליום שאחרי אבו מאזן/המלחמה. אז, המאבק לא יתמקד רק בישראל וביורשיו אלא גם באופי הממסד הפלסטיני, מקור סמכותו, קובעי המדיניות בו וסוגיית השליטה בעזה.

התפתחויות אלה עשויות לחייב את ישראל לבחון מחדש את יחסיה עם הזירה הפלסטינית, להגדיר היטב את צרכיה ביחס לפלסטינים, לחדול מההתייחסות המכלילה לכל גורמי הכוח הפלסטינים כגוף אחד ולהעדיף את מי שמחויב לדו-קיום עמה על פני מי שמתנגד לכך.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.